

Christian Delacampagne: «Dona, estela, columna». Catàleg de l'exposició: Subirachs: escultures i dibuixos. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1984

(...) *Els dos mots-clau podrien ésser correlatius: frontera i transgressió.*

L'escultura ha estat, tradicionalment, l'experiència de les fronteres. Per a l'escultor, qualsevol cos és definit, d'entrada, per la superfície, embolcall prim que el separa dels altres cossos o de la resta de l'espai. Em sembla evident que hi ha, en Subirachs, i per relació amb aquesta norma clàssica, un desig ben viu de subversió. Com que no pot violar les lleis que governen l'estructura dels objectes (en escultura, encara menys que en pintura, no fóra possible de defugir els condicionaments dels límits, ja siguin entesos com una maledicció o com una sort), intenta de tòrcer aquelles lleis segons les possibilitats que li ofereixen elles mateixes. S'esforça en pervertir-ne el sentit tot empenyent-les fins a llurs extrems.

La primera de les transgressions a què es lliura es refereix, doncs, a la noció de frontera natural: més que no pas negar aquestes fronteres, Subirachs opta per multiplicar-les. Qualsevol figura d'un objecte inclosa a les seves escultures hi és, així, fragmentada, dividida, mutilada. I les escultures mateixes no són mai altra cosa que fragments, necessàriament incomplets (fins i tot quan es troben inserits en fragments de quadre), d'un ésser últim, que sempre s'esmuny. De bona gana acceptaria la hipòtesi que aquest ésser fos un cos femení. No és pas menys cert que si l'escultor aspira al cos ple, l'espectador, per la seva banda, haurà d'acontentar-se amb els bocins, obligat a completar els buits amb l'ajut dels seus fantasmes.

Sempre dins aquest ordre d'idees, l'art de Subirachs és testimoni d'altres projectes de transgressió característics: contra la frontera tradicional que hi ha establerta entre la pintura i l'escultura, per exemple. Hom ho haurà remarcat: les dones de Subirachs són ficades, generalment, dins una matèria bruta de la qual els és impossible de sortir; dins una carcassa que els impedeix de viure; preses en la fixesa mateixa del material que les constreny, de la mirada que les escruta. Amb tot, aquestes dones, abans d'ésser de marbre o de bronze, tenien un cos i volien viure. Algunes d'elles, aturades al final d'un desplaçament que les fa semblar esvaïdes, semblaven fins i tot a punt de lliurar-se a una temptativa d'evasió. Però aquesta dialèctica entre llibertat i matèria, no és també, al capdavall, una tensió pròpia a la mateixa essència de l'escultura?

Una altra via d'aproximació consistiria a remuntar-se, en aquestes operacions formals, fins al desig d'una transgressió encara més profunda que assenyalaria per excel·lència el projecte de Subirachs: la transgressió de la frontera entre els sexes. En el seu treball no hi ha cap dificultat a reconèixer una fantasmàtica de l'androgínia. La juxtaposició d'elements masculins i femenins, el caràcter ambigu d'alguns cossos i una clara predilecció per la figura de Monna Lisa, són altres tants trets significatius d'aquest punt de vista. Un bronze de 1980 titulat «Matèria-Forma» il·lustra prou bé aquesta estructura d'ambigüitat, però igualment d'altres obres de Subirachs en són també testimoni.

Podríem anar força més lluny, altrament. El desig de transgredir la diferència sexual ¿no ens mena, per ell mateix, a una actitud psíquica més profunda encara, al desig d'un retorn a l'estat prenatal d'indiferenciació primera i de somni profund, és a dir, a fi de comptes, al desig de la mort en la vida i de la vida en la mort? Vida, mort: és en aquest indret ambigu, fronterer per

excel·lència però alhora espai absent, inassolible, fugisser, que es manté, potser, la dona de Subirachs. Aquesta dona és, a la vegada, amant i mare. Tan aviat duu, als amplis flancs, un embrió que és música i vida, com un símbol, obelisc o espiral, de l'eternitat muda. És la que fa néixer i la que fa morir (la mort i la reproducció són evidentment indissociables).

És alhora columna i pilar: testimoni de la voluntat d'existir i estela dedicada al record d'allò que ha de desaparèixer.

Però aquí, encara, diríem, Subirachs no fa altra cosa sinó reprendre el que, sempre i arreu, constitueix l'essència mateixa de l'escultura. Figurativa o no, isolada o integrada a una arquitectura, al buit i en relleu, pintada o sense pintar, tota mena d'escultura no és, en efecte, sinó una forma d'estela. Una estela alhora funerària i fàl·lica. Un monument sorgit del desig de perdurar. És per aquí, al capdavant, que s'inscriu dins la nostra memòria. I, indiscutiblement, Subirachs ho sap més bé que ningú: però tot el seu art ¿no consisteix a mantenir aquesta senzilla veritat, portada fins a les darreres conseqüències, fins al moment en què podria deixar –si no hi paràvem esment– d'aparèixer-nos amb evidència...?